

CHIMAMANDA NGOZI
ADICHIEOVÁ
PŮL ŽLUTÉHO
SLUNCE

HOST

Od autorky
románu
AMERIKÁNA

Winner
of Winners
Women's Prize
for Fiction

CHIMAMANDA NGOZI
ADICHIEOVÁ
PŮL ŽLUTÉHO
SLUNCE

PŘELOŽIL VLADIMÍR KLÍMA

BRNO
2021

HALF OF A YELLOW SUN

Copyright © 2006, Chimamanda Ngozi Adichie

All rights reserved

Translation © Vladimír Klíma, 2008

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2021 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0621-7 (PDF)

ISBN 978-80-275-0622-4 (ePUB)

ISBN 978-80-275-0623-1 (MobiPocket)

Dědečkům, které jsem nikdy nepoznala,
Nwoyemu Davidu Adichiemu a Aro-Nwekemu
Felixi Odigwemu. Nepřežili válku.

Babičkám Nwabuodu Regině Odigweové
a Nwamgbafor Agnes Adichieové,
pozoruhodným ženám, které ji přežily.

Tato kniha je věnována jejich památce:
ka fa nodu na ndokwa.

A Mellitusovi, ať už je kdekoli.

Dnes jej ještě vidím —
suchý, tenký jako drát na slunci a prach suchých měsíců —
základní kámen na droboučkých troskách vášnivé odvahy.

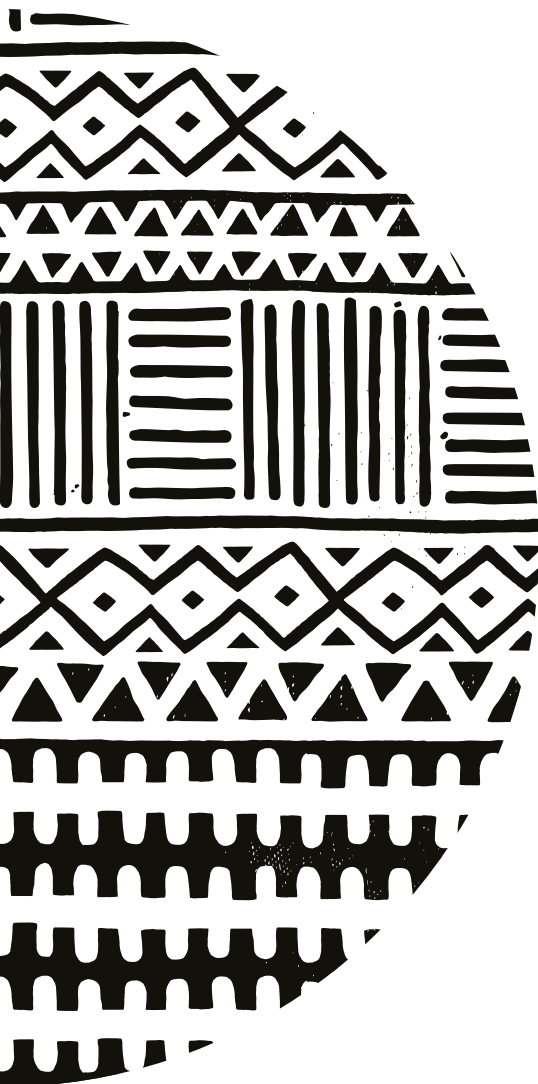
CHINUA ACHEBE

Z básně „Mangové semínko“ ve sbírce

Vánoce v Biafře a jiné básně

1. ČÁST
PRVNÍ POLOVINA
ŠEDESÁTÝCH
LET

Pán byl trochu blázen. Spoustu let prožil v zámorí, kde četl knihy, v pracovně mluvil sám se sebou, ne vždy odpovídal na pozdrav a měl příliš mnoho vlasů. Ugwuova teta to říkala tiše, když spolu šli po pěšině. „Ale je to dobrý člověk,“ dodala.

„A dokud budeš dobře pracovat, budeš dobře jíst. Dokonce budeš mít každý den maso.“ Zastavila se, aby si odplivla. Sliny jí s mlasknutím vyletěly z úst a přistály na trávě.

Ugwu nevěřil, že by někdo, dokonce ani tento pán, u něhož bude bydlet, jedl maso *každý den*. Své tetě však neodporoval, protože se zalykal nadějemi a horečně si představoval svůj nový život daleko od vesnice. Teď už ušli kus cesty od chvíle, kdy na vyhrazeném parkovišti vystoupili z nákladáku. Do zátylku jim pražilo odpolední slunce. Jemu to ale nevadilo. Klidně by šel po ještě žhavějším výsluní celé hodiny. Dosud nikdy neviděl něco takového jako tyto ulice, které se před ním objevily, když prošel univerzitní bránou, ulice tak hladoučké a vyasfaltované, že se mu chtělo přitisknout k nim tvář. Nikdy by nedokázal své sestře Anulice popsat, jak jsou ty domy natřeny nebeskou modří, jak sedí vedle sebe jako vychovaní, dobře oblečení muži a jak jsou živé ploty mezi nimi sestříhány tak naplocho, že vypadají jako stoly obalené listím.

Teta šla rychleji a její sandály vydávaly pleskavé zvuky, jež se tichou ulicí vracely ozvěnou. Ugwu by rád věděl, jestli i ona přes tenké podrážky cítí, jak se asfalt pod jejíma nohama rozechřívá.

Prošli kolem nápisu *Odin Street* a Ugwu si opakoval *street*, jako pokaždé, když zahlédl nějaké anglické slovo, které není moc dlouhé. Cítil něco opojně sladkého, když vcházeli do kampusu. To už věděl, že vůně vychází z bílých květů, jež na keřích u vstupu vytvářely celé trsy. Keře byly zformovány do tvaru mírných kopečků. Nad trpčícím se trávníkem se vznášeli motýli.

„Pánovi jsem pověděla, že se všechno naučíš rychle, jedna dvě,“ ozvala se teta. Ugwu pozorně přisvědčil, ačkoli už mu to řekla mnohokrát, kdykoli mu vyprávěla o tom, z čeho pramení jeho štěstí: Před týdnem zametala chodbu na katedře matematiky a slyšela, jak pán říká, že potřebuje sluhu, aby u něho uklízel. Tak hned prohlásila, že to zařídí, dříve než se písárka nebo poslíček stačí nabídnout, že někoho seženou.

„Budu se učit rychle, teto,“ řekl Ugwu. Zíral na auto v garáži: kovový pás obepínal jeho modrou karoserii jako náhrdelník.

„A pamatuj, že když tě zavolá, vždycky odpovíš *ano, pane!*“

„Ano, pane,“ opakoval Ugwu.

Stáli před prosklenými dveřmi. Ugwu odolal nutkání natáhnout ruku a dotknout se betonové zdi, aby poznal, jak se liší od hliněné v matčině chýši, na které jsou dosud znát drobné otisky prstů, které ji stavěly. Na chvíli zatoužil vrátit se do matčiny chýše, tam do chladného přítmí pod rákosovou střechou. Nebo do tetiny chýše, která je ve vsi jediná krytá střechou z vlnitého plechu.

Teta zatukala na sklo. Ugwu zpozoroval bílé záclony za dveřmi. A nějaký hlas anglicky řekl: „Ano? Vstupte.“

Než vešli, zuli si sandály. Ugwu ještě nikdy neviděl tak rozlehlou místnost. Navzdory hnědým pohovkám postaveným v půlkruhu, příručním stolkům mezi nimi, policím přetékaným knihami a stolu uprostřed, na němž stála váza s červenými a bílými umělými květinami, se zdálo, že je v ní prostoru stále víc než dost. Pán seděl v křesle, oblečený v tričku a šortkách. Neseděl zpřímá, ale napůl ležel a tvář mu zakrývala kniha, jako by zapomněl, že právě kohosi vyzval, ať jde dál.

„Dobré odpoledne, pane. Tohle je to dítě,“ řekla teta.

Pán vzhledl. Měl velmi tmavou pleť odstínu staré kůry a hrud' i nohy mu pokrývaly ještě tmavší chlupy. Sundal si brýle. „Dítě?“ „Sluha, pane.“

„A tak, přivádíš toho sluhu. *I kpotago ya*.“ Pánova igboština pohládila Ugwuovy uši jako pírkó. Zabarvovaly ji anglické klouzavé zvuky, takhle mluví igbosky ten, kdo často hovoří anglicky.

„Bude pilně pracovat,“ řekla teta. „Je to hodný kluk. Stačí říct, co má udělat. Děkuji, pane.“

Pán odpověděl zamručením. Prohlížel si Ugwua i tetu trochu roztržitě, jako by mu jejich přítomnost bránila vzpomenout si na něco důležitého. Teta chlapce poplácala po rameni, zašep-tala, ať se snaží, a otočila se ke dveřím. Po jejím odchodu si pán zase nasadil brýle a věnoval se knize, sjel do zešíkmené polo-hy a natáhl si nohy. I stránky v knize obracel, aniž od ní od-trhl oči.

Ugwu stál u dveří a čekal. Okny sem proudilo sluneční světlo a jemný vánek chvílemi čechral záclony. V místnosti bylo ticho, narušované jen tím, jak pán obracel stránky. Ugwu chvíli stál a potom se začal zvolna blížit k policím s knihami, jako by se v nich chtěl ukrýt. Za okamžik se sklonil k podlaze a mezi ko-lený houpal svou tašku upletenou z rařiových vláken. Pohlédl na strop, tak vysoký a tak pronikavě bílý. Zavřel oči a snažil se znovu si vybavit tuto prostornou místnost s cizím nábytkem, ale nedokázal to. Otevřel oči a znovu ohromen tím zázrakem se rozhlédl, aby se přesvědčil, že tohle vše je opravdické. Když pomyslí, že by seděl na těchto pohovkách, leštil tuto kluzkou hladkou podlahu a pral tyhle průsvitné záclony...

„*Kedu afa gi?* Jak se jmenuješ?“ polekal ho otázkou pán.

Ugwu se postavil.

„Jak se jmenuješ?“ zeptal se pán znovu a napřímil se. Křeslo ho bylo plné. Husté vlasy mu na hlavě trčely do výšky, měl sval-naté paže a široká ramena. Ugwu čekal někoho staršího a subtil-nějšího a nyní rázem dostal strach, že se třeba nezalíbí tomuto pánovi, který vypadá tak mladě a zdatně, jako by ani žádnou pomoc nepotřeboval.

„Ugwu, pane.“

„Ugwu. A jsi z Obukpy?“

„Z Opi, pane.“

„Je ti něco mezi dvanácti a třiceti,“ pán mhouřil oči. „Nejspíš třináct.“ *Třináct* řekl anglicky.

„Ano, pane.“

Pán se vrátil ke knize. Ugwu tam zůstal stát. Pán přeletěl několik stran a zvedl hlavu. „Ugwu, jdi do kuchyně. V ledniče bys měl najít něco k snědku.“

„Ano, pane.“

Ugwu opatrně vešel do kuchyně a přitom s každým krokem pomalu našlapoval. Když spatřil tu bílou věc, vysokou téměř jako on, věděl, že je to lednička. Teta mu o ní vyprávěla. Říkala, že je to studená stodola, ve které se jídlo nezkazí. Otevřel ji a prudce se nadechl, když mu studený vzduch začal proudit do tváře. V různých přihrádkách ležely pomeranče, chléb, pivo, nealkoholické nápoje a mnoho věcí v balíčcích a konzervách. A nahoře se lesklo pečené kuře, které bylo až na jedno stehno celé. Ugwu se natáhl a sáhl na kuře. Lednička mu namáhavě dýchala do uší. Znovu sáhl na kuře, olízl si prsty a pak utrl zbylé stehno. Jedl, až mu nakonec v ruce zbyly jen rozlámané vysáté kostičky. Pak si ulomil kousek chleba, takový, o jaký by se s radostí rozdělil se svými sourozenci, kdyby k nim přišel nějaký příbuzný a přinesl jej darem. Jedl chvatně, co kdyby přišel pán a rozmyslel si to. Když dojedl, stoupl si ke dřezu a snažil se rozpomenout na tetina slova o tom, jak se pouští voda, aby tekla proudem jako pramen, ale vtom vešel pán. Oblékl si mezitím košili se vzorkem a kalhoty. Z kožených sandálů mu vykukovaly prsty, které vypadaly žensky, asi proto, že byly tak čisté. Patřily k nohám, jež vždycky chodily obuté.

„Co je?“ zeptal se pán.

„Pane?“ Ugwu ukázal na dřež.

Pán k němu přistoupil a otočil kovovým kohoutkem. „Měl by ses porozhlédnout po domě a dát si tašku do prvního pokoje z chodby. Já se jdu projít, abych si pročistil hlavu.“

„Ano, pane.“ Ugwu se díval, jak odchází zadními dveřmi. Není vysoký, chodí hbitě a rázně, vypadá jako ten Evropan, který se proslavil jako zápasník v Ugwuově vesnici.

Ugwu zavřel vodu, znovu ji pustil a zase zavřel. Tak to střídal, až se z toho kouzla s tekoucí vodou, kuřete a chleba, blaženě spočívajícím v jeho žaludku, rozesmál. Prošel obývacím pokojem do chodby. Na policích a stolech ve třech ložnicích se tyčily stohy knih stejně jako u umyvadla a na skříňkách v koupelně, v pracovně se vršily od podlahy až ke stropu a ve spíži prostor vedle basiček s kolou a kartonů piva značky Premier zaplňovaly hromady starých časopisů. Některé knihy ležely vzhůru nohama, byly otevřené, jako by je pán ještě nedočel a už spěchal k dalším. Ugwu se snažil číst názvy, ale byly většinou moc dlouhé a těžké. *Neparametrické metody. Africký přehled. Velký řetězec bytí. Normanský vliv na Anglii.*

Z jednoho pokoje do druhého chodil po špičkách, protože cítil, jak má špinavé nohy. A přitom si stále silněji umiňoval, že bude dělat pánovi radost, aby se v tomto domě masa a chladných podlah udržel. Když prozkoumával záchod a přejížděl rukou po černém sedátku z umělé hmoty, uslyšel pánův hlas.

„Kde tě mám, dobrý muži?“ *Dobrý muži* řekl anglicky.

Ugwu se vrátil do obývacího pokoje. „Ano, pane?“

„Ještě jednou, jak se jmenuješ?“

„Ugwu, pane.“

„Ano, Ugwu. Podívej se, *nee anya*, víš, co to je?“ Pán ukázal na kovovou krabici s nebezpečně vyhlížejícími knoflíky. Ugwu se podíval a řekl: „Ne, pane.“

„To je gramorádio. Je nové a moc dobré. Není jako ty staré gramofony, které musíš pořád natahovat. Musíš na ně být opatrný, moc opatrný. Nikdy se do něho nesmí dostat voda.“

„Ano, pane.“

„Jdu hrát tenis a pak si zajdu do profesorského klubu.“ Pán sebral pár knih ležících na stole. „Vrátím se pozdě. Tak se zabýdli a odpočiň si.“

„Ano, pane.“

Ugwu se díval, jak pán vyjíždí z nádvoří, a pak šel a stoupl si ke gramorádiu, důkladně si ho prohlížel, ale nedotýkal se ho. Potom chodil domem nahoru a dolů, sahál na knihy, záclony, nábytek a talíře. Když se setmělo, rozsvítil světlo a žasl nad tím, jak září žárovka visící od stropu, jak nevrhá na zeď dlouhé stíny jako z domu důvěrně známé lampy s palmovým olejem. Teď asi matka chystá večeři, drtí v hmoždíři *akpu* paličkou, kterou pevně svírá oběma rukama. Mladší manželka Chioke se zase stará o hrnec s vodovou polévkou stojící na otevřeném ohni mezi třemi kameny. Děti se vrátily od vody a budou se škádlit a honit pod chlebovníkem. Anulika na ně asi dohlédne. Je teď nejstarší dítě v rodině. Až se sesednou k jídlu kolem ohně, bude tišit tahanice, při nichž se mladší děti budou prát o kousky sušené ryby z polévky. Počká, až se všechno *akpu* dojí, a potom rybu rozdělí tak, aby každé dítě dostalo kousek. Největší si nechá pro sebe, jako to vždycky dělával Ugwu.

Ugwu otevřel ledničku, aby si dal kousek chleba s kuřetem. Cpal si jídlo rychle do pusy a srdce se mu rozbušilo jako při běhu. Pak si vybral další kousky masa a utrlh křídla. Než odešel do ložnice, napěchoval si jimi kapsy šortek. Nechá si je, dokud ho nenavštíví teta, a požádá ji, ať je dá Anulice. Snad by jí mohl říct, aby dala trochu taky Nnesinachi. Třeba to přiměje Nnesinachi, aby si ho všimla. Nikdy přesně nepochopil, v jakém je s ní příbuzenském vztahu, ale ví, že jsou ze stejného rodu, a tak se nemohou vzít. Přesto by byl rád, kdyby mu jeho matka pořád nepřipomínala, že Nnesinachi je jeho sestra, třeba takhle: „Vezmi tenhle palmový olej mamě Nnesinachi, a když nebude doma, nech ho u své sestry.“

Nnesinachi s ním vždy hovoří mdlým hlasem a těká očima, jako by jí jeho přítomnost byla úplně jedno. Někdy ho osloví Chiejino, jménem jeho bratrance, který mu vůbec není podobný, a když Ugwu řekne: „To jsem já,“ odpoví: „Promiň, bratříčku Ugwu.“ Přitom si zachovává takový odstup, z něhož plyne, že si nepřeje pokračovat v hovoru. Ale Ugwu vyřizuje u ní doma věci rád. Jsou to příležitosti, kdy ji vidí, jak se sklání, aby rozfoukala

oheň z klacíků, aby nařezala listy *ugu* na polévku své mamě, nebo prostě vysedává venku, stará se o své mladší sourozence a oděv má přitom natolik svěšený, že Ugwu může vidět vršek jejích prsou. Hned jak jí začala ta špičatá prsa růst, Ugwuwa zajímalo, jestli jsou rozměklé nebo tvrdé jako nezralé plody stromu *ube*. Častokrát si přál, aby Anulika neměla tak plochý hrudník. Rád by věděl, proč zůstává tak pozadu, když je zhruba stejně stará jako Nnesinachi, čím to tedy je, že u ní prsa necítí. Anulika ho při tom samozřejmě plácne přes ruce a taky mu třeba dá i facku. Jenže on to udělá rychle, stiskne ji a uteče, a tak má aspoň představu a ví, co může čekat, až si nakonec sáhne na Nnesinachi.

Avšak nyní, když ji strýc požádal, aby přijela do Kana a vyučila se tam řemeslu, si Ugwu začal dělat hlavu s tím, že už se jich nikdy nedotkne. Koncem roku pojede Nnesinachi na Sever a to už nejmladší dítě její matky, které teď nosívá, začne chodit. Ugwu chtěl projevovat radost a vděčnost jako ostatní v rodině. Koneckonců na Severu se dá vydělat. Zná lidi, kteří tam odešli za řemeslem, vrátili se domů, strhli staré chýše a postavili si domky se střechou z vlnitého plechu. Jenže Ugwu má strach, že se jeden z těch severských obchodníků s břichem jako kotlík na Nnesinachi podívá a hned přinese jejímu otci palmové víno. A Ugwu se těch ňader už nedotkne. Zachoval si je ve vzpomínkách na každíčku z těch četných nocí, kdy se dotýkal sám sebe, zprvu zlehka a potom silněji, až se z něho vydralo tlumené zasténání. Pokaždé začal u jejího obličejce, plnosti jejích tváří a slonovinového odstínu jejích zubů. Pak si představil, jak ho objímají její paže a jak se nad ním zjevuje její tělo. Nakonec nechal svou fantazii vytvarovat její ňadra. Někdy cítil, že jsou tuhá a lákají ho, aby se do nich zakousl, jindy byla tak měkká, že se bál, ať jí jeho pomyslný stisk nepůsobí bolest.

Na okamžik uvažoval o tom, že si ji v duchu přivolá dnes večer. Rozhodl se, že ne. Ne hned první noc v pánově domě v posteli, která vůbec není taková jako jeho ručně splétaná rafiová rohož. Nejdřív zabořil ruce do měkkého pérování matrace. Potom si prohlédl vrstvy příkrývek na ní a váhal, zda má spát

na nich, nebo je odklidit či odsunout, než půjde spát. Potom se vyškrábal nahoru a ulehl na horní vrstvu přikrývek s tělem stočeným do klubíčka.

Zdálo se mu, že ho volá pán: „Ugwu, dobrý muži!“ Když se probudil, stál pán u dveří a díval se na něj. Tak to asi nebyl sen. Vyhrabal se z postele a zmateně se díval na okna se staženými záclonami. To už je tak pozdě? Oklamala ho snad ta měkká postel a zavinila, že zaspal? On přece obyčejně vstává při prvním kohoutím kokrhání.

„Dobré jitro, pane.“

„Je tu cítit pečené kuře.“

„Promiňte, pane.“

„Kde je to kuře?“

Ugwu prohrabal kapsy šortek a vytáhl kousky kuřecího masa. „To vaši lidi jedí, když spí?“ zeptal se pán. Měl na sobě něco, co vypadalo jako ženský plášť, a mechanicky točil páskem uvázaným kolem pasu.

„Pane?“

„Tos chtěl jíst kuře v posteli?“

„Ne, pane.“

„Jídlo zůstane v jídelně a v kuchyni.“

„Ano, pane.“

„A dnes se bude muset uklidit kuchyň i koupelna.“

„Ano, pane.“

Pán se otočil a odešel. Ugwu stál uprostřed pokoje, třásl se a stále držel v napřažené ruce kousky kuřete. Byl by raději, kdyby na cestě do kuchyně nemusel jít kolem jídelny. Posléze vložil kuře zpátky do kapes, zhluboka se nadechl a vyšel z pokoje. Pán seděl u stolu v jídelně a na hromádce knih měl hrníček na čaj.

„Víš, kdo ve skutečnosti zabil Lumumbu?“ zeptal se pán a odtrhl oči od nějakého časopisu. „Američané a Belgičané. S Katangou to nemělo nic společného.“

„Ano, pane,“ řekl Ugwu. Přál si, aby pán hovořil dál, aby mohl naslouchat zvuknému hlasu, v němž se do igboských vět harmonicky mísila anglická slova.

„Ty jsi můj sluha,“ řekl pán. „Když ti přikážu, abys šel ven a klackem zmlátil nějakou ženu, která jde po ulici, a ty jí na noze uděláš krvácející ránu, kdo za to zranění může, ty nebo já?“

Ugwu zíral na pána, vrtěl hlavou a přemýšlel, jestli pán nějak oklikou naráží na ty kousky kuřete.

„Lumumba byl předsedou konžské vlády. Víš, kde je Kongo?“ zeptal se pán.

„Nevím, pane.“

Pán rychle vstal a šel do pracovny. Ugwu byl tak zmatený a vystrašený, že se mu rozechvěla oční víčka. Pošle ho pán domů, protože nemluví dobře anglicky, má přes noc v kapse kuře a nezná ta cizí místa, jež pán jmenoval? Pán se vrátil se širokým papírem, rozevřel ho a položil na jídelní stůl. Přitom odstrčil knihy a časopisy. Perem ukázal: „Tohle je náš svět. A přestože se lidé, kteří nakreslili tuhle mapu, rozhodli, že povýší svou zemi nad naši, není tu žádné nahoře ani dole, jak vidíš.“ Pán zvedl papír a složil jej tak, že jeden kraj se dotýkal druhého a mezi nimi vznikla dutina. „Náš svět je kulatý a nikdy nekončí. *Nee anya*, tohle všechno je voda, moře a oceány, tady je Evropa a tady náš světadíl Afrika a Kongo je uprostřed. Tady dál je Nigérie a Nsukka je na jihovýchodě. Tady jsme my.“ Poklepal na to místo perem.

„Ano, pane.“

„Chodil jsi do školy?“

„Do druhé třídy, pane. Ale všechno se učím rychle.“

„Do druhé? A před kolika lety?“

„To už je mnoho let, pane. Ale všechno se učím rychle.“

„A proč jsi přestal se školou?“

„Úroda byla špatná, pane.“

Pán pomalu pokýval hlavou. „A proč otec nenašel někoho, kdo by mu na školné pro tebe půjčil?“

„Pane?“

„Tvůj otec si měl vypůjčit!“ vyhrkl pán a přešel do angličtiny. „Vzdělání má mít přednost! Jak se máme ubránit vykořisťování, když nebudeme mít nástroje, abychom vykořisťování pochopili?“

„Ano, pane,“ mocně kývl hlavou Ugwu. Byl odhodlán působit co nejbystřejši kvůli divokému záblesku, který se objevil v pánových očích.

„Dám tě zapsat do zaměstnanecké základní školy,“ řekl pán a nepřestával perem tukat do papíru.

Teta řekla Ugwuovi, že když bude pár let dobře sloužit, pán ho pošle do obchodní školy, kde se naučí psát na stroji a těsnopis. Zmínila se sice o zaměstnanecké základní škole, ale jen proto, aby mu sdělila, že je pro děti vyučujících, co nosí modré uniformy a bílé ponožky s tak složitou obrubou, že člověk neví, proč se mrhá takovou spoustou času na obyčejné ponožky.

„Ano, pane,“ přitakal, „děkuji, pane.“

„Myslím, že budeš mezi spolužáky asi nejstarší, když ve svém věku nastoupíš do třetí třídy,“ pokračoval pán. „A jejich úctu si můžeš získat jen tím, že budeš nejlepší, rozumíš?“

„Ano, pane.“

„Sedni si, dobrý muži.“

Ugwu si vybral židli co nejdál od pána a nemotorně tiskl nohy k sobě. Raději by stál.

„Jsou dvě odpovědi na to, co tě budou učit o naší zemi: správná odpověď a odpověď, kterou ve škole dáváš, abys prošel. Musíš číst knihy a naučit se obě odpovědi. Dám ti knihy, výtečné knihy.“ Pán se zastavil a usrkl čaje. „Budou tě učit, že řeku Niger objevil jeden běloch jménem Mungo Park. To je blbost. Naši lidé v Nigeru lovili dávno předtím, než se narodil dědeček Munga Parka. Ale při zkoušce napiš, že to byl Mungo Park.“

„Ano, pane.“ Ugwu by byl rád, kdyby ten člověk zvaný Mungo Park pána tolik neurazil.

„A nic jiného říct neumíš?“

„Pane?“

„Zazpívej mi písničku.“

„Pane?“

„Zazpívej mi písničku. Jaké znáš písničky? Zpívej!“ pán si sundal brýle. Obočí měl zježené a vážné. Ugwu začal zpívat

starou píseň, kterou se naučil v otcově hospodářství. Srdce se mu v prsou mocně rozbušilo. „*Nzogbo nzogbu enyimba, enyi...*“

Nejdřív zpíval tiše, ale pán zaťukal perem na stůl a řekl: „Nahlas!“ A tak zpíval hlasitěji a pán stále říkal „nahlas“, až začal řvát. Když to Ugwu párkrát přezpíval, pán mu řekl, ať toho nechá. „Dobrá, dobrá. Umíš uvařit čaj?“

„Ne, pane. Ale učím se rychle,“ řekl Ugwu. Zpěv mu přinesl vnitřní uvolnění, dýchal lehce a srdce mu už nebušilo. Byl přesvědčený, že pán je blázen.

„Většinou jím v klubu. Tak počítám, že teď budu muset domů nosit víc jídla, když tu mám tebe.“

„Pane, vařit umím.“

„Ty vaříš?“

Ugwu přikývl. Strávil mnoho večerů tím, že se díval, jak matka vaří. Rozdělával jí oheň, rozdmýchával řehavé uhlí, když plameny začaly skomírat. Loupal a drtil jamy i kasavu, vyfoukával slupky z rýže, vybíral pilouse z bobů, loupal cibuli a drtil koření. Když byla matka nemocná a trpěla kašlem, často si přál, aby mohl vařit on, a ne Anulika. S tímhle se nikomu nevěřil, ani Anulice. Ta mu už řekla, že tráví příliš mnoho času s ženami a kolem vaření, a že když to takhle půjde dál, třeba mu ani neporostou vousy.

„Nu, tak můžeš vařit jídlo pro sebe,“ řekl pán, „napiš seznam, co potřebuješ.“

„Ano, pane.“

„Nevíš, jak se dostat na tržiště, že ne? Požádám Joma, aby ti to ukázal.“

„Joma, pane?“

„Jomo se stará o dům. Chodí sem třikrát týdně. Zvláštní člověk, zažil jsem, jak si povídá s krotony.“ Pán se odmlčel. „No, bude tady zítra.“

Potom Ugwu sepsal seznam potravin a dal ho pánovi.

Pán chvilku hleděl do seznamu. „Podivuhodná směs,“ řekl anglicky, „počítám, že tě ve škole naučí používat víc samohlásek.“

Ugwua pobavený výraz v pánově obličeji nepotěšil. „Potřebujeme dřevo, pane,“ pronesl.

„Dřevo?“

„Na vaše knihy, pane. Abych je mohl urovnat.“

„Ach tak, *police*. Asi bychom mohli umístit další police někde jinde, třeba na chodbě. Promluvíím s někým z technického odboru.“

„Ano, pane.“

„Odenigbo. Říkej mi Odenigbo.“

Ugwu na něj upřel pochybovačný pohled. „Pane?“

„Nejmenuji se *pane*. Říkej mi Odenigbo.“

„Ano, pane.“

„Vždy se budu jmenovat Odenigbo. *Pán* se může měnit. Zítra bys mohl být pánem ty.“

„Ano, pane — Odenigbo.“

Ugwuovi se *pán* líbilo víc, neboť za tím slovem stála síla. A když po několika dnech přišli dva muži z technického odboru, aby přidělali na chodbě police, řekl jim, že budou muset počkat, až se pán vrátí. Ugwu sám nemohl podepsat bílý papír se slovy napsanými na stroji. A to *pán* řekl hrdě.

„Je to jeden z těch vesnických sluhů,“ prohlásil přezíravě jeden muž z dvojice. Ugwu mu pohlédl do tváře a zamumlal kletbu, ať na něho i veškeré jeho potomstvo trvale dolehne průjem. Když rovnal pánovy knihy, zařekl se, že už nebude nic říkat nahlas a naučí se podepisovat formuláře.

V dalších týdnech prolezl kdejaký kout v domě, objevil úl vězící ve větvích ledvinovníku a motýly, kteří se slétali na předním dvorku, právě když slunce nejvíc páliło, a hlavně si dal záležet, aby se seznámil s rytmem pánova života. Každý den ráno doručovatel nechal u vchodu *Daily Times* a *Renaissance* a Ugwu je vyložil na stole hned vedle pánova čaje a chleba. Než pán dosnídal, měl umyté auto značky Opel, a když se pán vrátil z práce a odpočíval, Ugwu opět auto očistil, než pán odjel na tenisový kurt. V těch dnech, kdy pán trávil hodiny v pracovně, se Ugwu všude kolem pohyboval tiše. Když pán přecházel po

chodbě a hovořil silným hlasem, Ugwu se staral o to, aby měl horkou vodu na čaj. Podlahy drhl denně a cídil i okenní skla, až se leskla v odpoledním slunci. Všimal si i drobných prasklinek ve vaně a leštil talířky, na nichž se pánovým přátelům podával ořech kola. Každý den byli v obývacím pokoji aspoň dva hosté a ze ztlumeného gramorádia se linula hudba fléten tak tiše, že hovor, smích a cinkot skleniček jasně doléhaly až do kuchyně nebo do chodby k Ugwuovi, když žehlil pánovy šaty.

Chtěl udělat víc a poskytnout pánovi všechny důvody, aby si ho nechal, a tak jednou ráno vyžehlil pánovy ponožky. Nevypadaly zmačkaně, ty pruhované ponožky, ale Ugwu usoudil, že by mohly být ještě vyhlazenější. Horká žehlíčka zasyčela, a když ji zvedl, uviděl, že se na ni přilepila polovina ponožky. Ztuhl. Pán snídal v jídelně u stolu a každou chvíli se tu objeví, aby si natáhl ponožky, obul boty, vzal si z police desky a šel do práce. Ugwu zkoušel schovat ponožku pod židli a chtěl uhánět k zásuvce pro nový pár, ale nohy mu vypověděly službu. Stál tam se spálenou ponožkou a věděl, že ho takhle uvidí pán.

„Žehlil jsi mi ponožky, že?“ zeptal se pán. „Ty hloupý ignorant.“ *Hloupý ignorant* mu vyklouzl z úst jako nářev.

„Promiňte, pane, promiňte, pane.“

„Říkal jsem ti, abys mi neříkal pane.“ Pán vzal z police desky. „Jdu pozdě.“

„Pane, měl bych přinést jiné ponožky?“ zeptal se Ugwu. Ale pán už vklouzl naboso do bot a spěchal ven. Ugwu slyšel, jak za sebou zabouchl dveře a odjel. Chlapec cítil tíhu na prsou. Nevěděl, proč ty ponožky žehlil, proč nezůstal jen u safari obleku. To asi zlí duchové, ti ho k tomu dohnali, říkal si. Ostatně číhají všude. Kdykoli stonal s horečkou nebo když jednou spadl ze stromu, matka mu vtírala *okwumu* do kůže a mumlala: „Musíme je přemoct, nevyhrajou to.“

Šel na přední dvorek a kolem kamenů podél pěstěného trávníku. Zlí duchové nevyhrajou. On jim to nedovolí. Uprostřed trávníku, jako ostrov v zeleném moři, bylo kulaté místo bez trávy a tam rostla štíhlá palma. Ugwu jakživ neviděl žádnou palmu,

kteřá by byla tak nízká, nebo strom, na němž by se listy tak dokonale vzdouvaly. Palma vypadala příliš slabá, než aby nesla ovoce, a jako většina rostlin tady nebyla k užítku. Zvedl kamínek a mrštil jej do dálky. Tolik promarněného místa. U nich ve vesnici lidi obdělávají sebemenší plochy před domem a pěstují užitečné byliny i zeleninu. *Arigbe*, oblíbenou bylinu jeho babičky, však není třeba pěstovat, protože ta všude divoce roste sama. Babička říkávala, že *arigbe* člověku obměkčuje srdce. Byla druhá ze tří manželek, a tak neměla zvláštní postavení, jaké mívá první či poslední žena. Předtím než manžela o něco požádá, vyprávěla Ugwuovi, uvaří mu kořeněnou jamovou kaši s *arigbe*. A vždycky to zabralo. Třeba to zabere i u pána.

Ugwu chodil kolem a hledal *arigbe*. Díval se mezi růžové květy, pod ledvinovník, na jehož větvi visí úl, na citronovník, po jehož kmene nahoř a dolů pochodovali černí termity, i pod papáje, do jejichž zrajících plodů vyklovali ptáci pořádné díry. Ale půda byla čistá, bez bylin. Jomo ji vyplel důkladně a pečlivě a nic nechtěného tam nemohlo zůstat.

Když se poprvé setkali, Ugwu Joma pozdravil. Jomo kývl hlavou, pokračoval v práci a neřekl nic. Byl to malý muž s tuhým vyschlým tělem, o kterém Ugwu usoudil, že potřebuje zalévat víc než rostliny, na které lil vodu z plechové konve. Nakonec Jomo zvedl hlavu a igbosky řekl: „*Afa m bu Jomo*, jsem Jomo.“ Jako by Ugwu jeho jméno neznal. „Někteří lidé mi říkají Kenyatta podle keňského vůdce. Jsem lovec.“

Ugwu nevěděl, co na to má říct, protože Jomo se mu díval zpřímá do očí, jako by čekal, že uslyší, co pozoruhodného Ugwu vykonal.

„Jaká zvířata zabíjíš?“ zeptal se Ugwu. Jomo se rozzářil, jako by si přál dostat právě tuhle otázku, a začal vykládat o lovu. Ugwu seděl na schodech, které vedou do zadního dvora, a naslouchal. Od prvního dne Jomovým historkám nevěřil — jak Jomo holýma rukama bojoval s levhartem, jak zabil jednou ranou dva pavíany —, ale Ugwu je poslouchal rád a ty dny, kdy přicházel Jomo, odkládal praní pánova oblečení, aby si mohl

posedět venku, kde Jomo pracuje. Jomo se pohyboval zvolna a promyšleně. Zdálo se, že jeho pohyby při hrabání, zalévání i sázení jaksi prostupuje slavnostní moudrost. Když stříhal živý plot, v polovině zvedl hlavu a řekl: „Je to dobré maso.“ Potom přistoupil k pytlí z kozinky, přivázanému k jeho kolu, prohrabal ho a vytáhl prak. Jednou sestřelil holuba z ledvinovníku kamínkem zabaleným do listí a vložil ho do pytle.

„K tomu pytlí nechod', pokud tu nejsem,“ řekl Ugwuovi, „mohl bys v něm najít lidskou hlavu.“

Ugwu se zasmál, ale tak docela o Jomových slovech nepochyboval. Moc si přál, aby dnes Jomo přišel pracovat. Jomo byl totiž tou nejpovolanější osobou, které by se na *arigbe* mohl zeptat, a vůbec by ho požádal o radu, jak nejlíp usmířit pána.

Vyšel ze dvorku na ulici a prohlížel rostliny podél ní, dokud nenašel u kořenů pinie pocuchané listy. V jemném jídle, které pán přinášel z klubu domů, nikdy necítil ostrou vůni *arigbe*. Podusí s ní maso a to pak naservíruje pánovi s rýží. Pak ho odprosí. *Prosím vás, pane, neposílejte mě zpátky domů. Já si tu spálenou ponožku nadělám. Budu pracovat navíc, abych vám ji nahradil.* Sice přesně nevěděl, jak peníze na ponožku vydělá, ale přesto to tak chtěl pánovi říct.

Kdyby *arigbe* obměkčila pánovo srdce, snad by tuhle bylinu i jiné mohl Ugwu pěstovat za domem. Pová pánovi, že se zahrádě může věnovat, než nastoupí do zaměstnanecké školy, jelikož její ředitelka řekla, že chlapec nemůže začít s vyučováním uprostřed roku. Ale třeba si dělá přehnané naděje. Má vůbec cenu uvažovat o zahrádce s bylinkami, když mu pán tu spálenou ponožku nepromine a poručí mu, ať jde pryč? Rychle odešel do kuchyně, položil na linku *arigbe* a odměřil trochu rýže.

Za několik hodin pocítil napětí v žaludku, když uslyšel pánův vůz, zapraskání šterku a hukot motoru, než se auto zastavilo v garáži. Stál u kastrolu s pokrmem a míchal. Cítil žaludeční křeče a svíral co nejsilněji vařečku. Řekne mu pán, aby odešel, dříve než mu on bude mít možnost nabídnout jídlo? Co potom Ugwu poví své rodině?

„Dobré odpoledne, pane — Odenigbo,“ pozdravil ještě předtím, než pán vešel do kuchyně.

„Ano, ano,“ řekl pán. Jednou rukou si na prsa tiskl knihy a druhou aktovku.

Ugwu se rozběhl, aby mu pomohl s knihami. „Budete jíst?“ zeptal se anglicky.

„Jíst co?“

Ugwuův žaludek se sevřel ještě víc. Jak se skláněl k jídelnímu stolu, aby na něj položil knihy, bál se, že to vydá velkou ránu.

„Dušené maso, pane.“

„Dušené?“

„Ano, pane. Moc dobré dušené maso, pane.“

„Tak to si trochu dám.“

„Ano, pane.“

„Říkej mi Odenigbo!“ vyhrkl pán a šel si dát odpolední sprchu.

Ugwu naservíroval jídlo, stál u kuchyňských dveří a sledoval, jak si pán bere na vidličku první sousto dušeného masa s rýží a pak další. Potom pán zvolal: „Znamení, dobrý muži.“

Ugwu opustil dveře a vkročil do jídelny. „Pane, můžu na malé zahrádce pěstovat bylinky? Abych vařil takového dušené maso.“

„Na zahrádce?“ Pán přestal jíst, usrkl trochu vody a otočil stránku v časopisu. „Ne, to ne. Co je venku, patří Jomovi, a uvnitř tobě. To je dělba práce, dobrý muži. Pokud budeme potřebovat bylinky, řekneme Jomovi, ať se o to postará.“ Ugwuovi se líbilo, jak anglicky zní *dělba práce, dobrý muži*.

„Ano, pane,“ odpověděl, i když už dumal o tom, kde v domě by se bylinky nejlépe vyjímalý: poblíž místnosti pro sluhu, kam pán nikdy nechodí. Jomovi přece nelze bylinkovou zahrádku svěřit. O tu bude pečovat sám, až bude pán pryč, a tak nikdy nedojde zásoba *arigbe*, jeho byliny odpuštění. Teprve později večer si uvědomil, že už dávno před návratem domů pán na spálenou ponožku zapomněl.

Ugwu si začal uvědomovat i jiné věci. Není běžným sluhou. Sluha doktora Okekeho ve vedlejší domě nespí v posteli v ložnici, ale na podlaze v kuchyni. A sluha na konci ulice, se kterým

Ugwu chodí nakupovat, nerozhoduje o tom, co bude vařit, ale vaří všechno, co mu nařídí. A taky nemají pány či paní, co by jim dávali knihy a říkali: „Tahle je výborná, vážně výborná.“

Většinu vět v těch knihách Ugwu nerozuměl, ale dělal, že je čte. Taky úplně nechápal, o čem si pán s přáteli povídá, ale přesto poslouchal a dovídal se, že svět musí víc udělat pro černé lidi zabité v Sharpevillu, že to Američanům patří, když jim v Rusku sestřelili špionážní letadlo, že de Gaulle v Alžírsku tápe a že se OSN v Katanze nikdy Tshombeho nezbaví. Pán občas vstal a pozvedl skleničku i hlas: „Na toho odvážného amerického černocha, který vstoupil na univerzitu v Mississippi!“ „Na Cejlon a první předsedkyni vlády na světě!“ „Na Kubu, že porazila Američany v jejich vlastní hře!“ Ugwuovi se líbilo cinkání pivních lahví a skleniček, skleniček se skleničkami i lahví s lahvemi.

O víkendech přicházelo víc přátel. A když vešel Ugwu, aby jim nalil pití, pán ho občas představil, samozřejmě anglicky: „Ugwu mi pomáhá v domě. Moc chytrý chlapec.“ Ugwu dál tiše otvíral lahve piva a koly a přitom cítil, jak se v něm od špiček prstů na nohou rozlévá teplá vlna hrdosti. Zvláště se mu líbilo, když ho pán představoval cizincům, jako je pan Johnson, který je z Karibiku a při řeči zadržává, nebo profesor Lehman, americký běloch s nosovým přízvukem a očima, jejichž zeleň je pronikavá jako barva čerstvého listu. Když ho Ugwu viděl poprvé, měl trochu strach, protože si vždycky představoval, že listově zelené oči mají jenom zlí duchové.

Brzy znal pravidelné hosty a podával jim jejich pití dříve, než ho k tomu pán vyzval. Doktor Patel, který je z Indie, pil pivo Golden Guinea s kolou. Pán ho oslovoval *Doke*. Pokaždé když Ugwu přinášel ořechy kola, pán říkal: „Víš, Doku, ořech kola nerozumí anglicky.“ Potom igbosky ořechu požehnal. Doktor Patel se pokaždé smál, s velkou radostí se podepřel na pohovce a vyhazoval vzhůru své krátké nohy, jako by šlo o žert, který slyší poprvé v životě. Když pán ořech otevřel a podal na talířku dál, doktor Patel si vždy ulomil kousek a strčil jej do kapsičky u košile. Ugwu ho nikdy neviděl, že by nějaký snědl.

Vysoký a kostnatý profesor Ezeka měl tak vyšeptalý hlas, že to znělo, jako když něco šušká. Vždycky zvedal skleničku a díval se na ni proti světlu, aby si ověřil, že ji Ugwu dobře vymyl. Někdy přivázel vlastní lahev ginu. Jindy chtěl čaj a pak zkoumal cukřenku a konvičku s mlékem a mružel: „Schopnosti bakterií jsou zcela mimořádné.“

Nejčastěji přicházel a nejdéle zůstával Okeoma, který vypadal mladší než ostatní hosté. Měl na sobě vždy šortky. Houštinou vlasů mu na boku vedla pěšinka. Jeho účes byl vyšší než pánův. Od pánova se lišil i tím, že byl zježený a rozčuchaný, jako by se Okeomovi nechtělo česat. Okeoma pil fantu. Někdy večer četl nahlas své básně, držel v ruce listy papíru a Ugwu od kuchyňských dveří sledoval tváře hostů, napůl strnulý, jako by si netroufli ani dýchat. Potom pán zatleskal a zvolal: „Hlas naší generace!“ a potlesk trval tak dlouho, dokud Okeoma ostře neřekl: „Tak to by stačilo!“

Přicházela i slečna Adebayová, jež pila s pánem koňak a vůbec Ugwuovi nepřipadala jako žena z univerzity. O ženách z univerzity už totiž Ugwuovi pověděla teta. Zнала je, protože ve dne uklízela na přírodovědecké fakultě a večer dělala servírku v klubu. Někdy si ji přednášející najímali, aby jim přišla uklidit domů. Teta říkala, že ženy z univerzity mají na policích nezarámované fotky ze studentských časů v Ibadanu, Británii nebo v Americe. K snídani si dávají tak málo vařená vajíčka, že se v nich třese žlutek. Nosí nestydaté paruky s rovnými vlasy a maxišaty, které se jim táhnou až ke kotníkům. Vyprávěla o tom, jak na jeden koktejl přijel pár, který se vyškrábal z pěkného Peugeotu 404, muž v elegantním smetanovém obleku, žena v zelených šatech. Každý se po nich otáčel, jak se vedou za ruce, až vítr odfoukl ženě z hlavy paruku. Byla holohlavá. Teta říkala, že se ty ženy češou nahříványými horkými hřebeny, aby si narovnal vlasy, protože chtějí vypadat jako bělošky, ale nakonec to česání končí tím, že si vlasy spálí.

Ugwu si představoval holohlavou ženu, krásnou, s vystupujícím nosem, ne s nosem zapadlým a zploštělým, na jaké je

zvyklý. Představoval si klid, jemnost takové ženy, jejíž kýchnutí, smích i mluva budou měkké jako chmýří kuřátek. Ale ženy, které navštěvovaly pána, i ty, jež potkával v samoobsluze a na ulicích, jsou jiné. Většinou nosí paruky (pár z nich má vlasy zapletené do copánků), ale nejsou to něžné květinčky. Jsou hlučné a slečna Adebayová je z nich nejhlučnější. Není to igboská žena. Ugwu by to poznal podle jejího jména, i kdyby na ni a její služku nenarazil na tržišti a neslyšel je mluvit rychlou a nesrozumitelnou jorubštinou. Nabízela mu, že když počká, tak ho sveze zpět do kampusu, ale on jí poděkoval a řekl, že musí ještě nakoupit mnoho věcí a vezme si taxík, ačkoli měl už všechno nakoupeno. Nechtěl jet v jejím autě. Nelíbí se mu, jak její hlas překřikuje v obývacím pokoji pánův, jak se rozléhá a prosazuje se. Často přemáhal nutkání sám začít za kuchyňskými dveřmi křičet, aby už mlčela, zvlášť když nazvala pána *sofistou*. Nevěděl, co sofista znamená, ale nelíbilo se mu, že to označení používá ona. Ugwuovi se také nelíbilo, jak se slečna na pána dívá. Upírá na něj oči, i když mluví někdo jiný, a od ní by se čekalo, že se zaměří na toho, kdo má slovo. Jednou v sobotu večer Okeomovi upadla sklenička a Ugwu přišel zamést střepy, které ležely na podlaze. Dopřál si na to trochu času. Slyšel totiž zblízka líp, co si povídají, a snadněji zachytil, co říká profesor Ezeka. Tomu bylo z kuchyně příliš těžko rozumět.

„Měli bychom opravdu reagovat silněji panafricky na to, co se děje na americkém Jihu,“ řekl profesor.

Pán mu skočil do řeči: „Ale víš, že panafricanismus je vlastně evropský pojem.“

„Odbíháš od věci,“ namítl profesor Ezeka a svým obvyklým povýšeným způsobem zavrtěl hlavou.

„Snad to je evropský pojem,“ řekla slečna Adebayová, „ale ze širšího pohledu přece patříme všichni k jedné rase.“

„Jakého širšího pohledu?“ zeptal se pán. „Z bělochova širšího pohledu! Copak nevidíte, že jen pro bělošské oči jsme všichni jeden jako druhý?“ Ugwu si povšiml, že pán lehce zvyšuje hlas a při třetí sklence koňaku začíná skleničkou mávat a posouvá

se dopředu, až sedí na samém krajíčku křesla. Pozdě v noci, když pán šel spát, si Ugwu sedl do téhož křesla a představoval si, jak hbitě anglicky hovoří s pomyslnými uchvácenými hosty, říká slova jako *dekolonizovat* a *panafrický*, napodobuje pánův hlas a posouvá se dopředu, až také sedí na samém kraji křesla.

„Samozřejmě že jsme si všichni podobní, máme v sobě společný bělošský útlak,“ poznamenala suše slečna Adebayová. „Panafricanismus je prostě nejrozumnější reakce.“

„Jistě, jistě, ale já chci říct, že Afričanovou jedinou autentickou identitou je kmen,“ řekl pán. „Jsem Nigerijec, protože běloch vytvořil Nigérii a dal mi tuto identitu. Jsem černoch, protože běloch to zařídil tak, aby se černoch co nejvíce lišil od bělocha. Ale než přišel běloch, byl jsem Igbo.“

Profesor Ezeka zkrřížil tenké nohy, odfrkl si a zavrtěl hlavou. „Ale uvědomil sis, že jsi Igbo kvůli bělochovi. Panigboská myšlenka sama vyvstala až tváří v tvář bělošské nadvládě. Musíš uznat, že kmen je dnes stejně koloniální výtvar jako národ a rasa.“ Profesor Ezeka si opět dal nohu přes nohu.

„Panigboská myšlenka existovala dávno před příchodem bělochů!“ zvolal pán. „Jdi a zeptej se ve své vsi starších na jejich dějiny!“

„Problém je v tom, že Odenigbo je beznadějný tribalista, a my ho máme utěšovat,“ pravila slečna Adebayová.

Pak udělala něco, co Ugwu vyvedlo z míry. Se smíchem vstala, šla k pánovi a stiskla mu rty k sobě. Jak tam tak stála s rukou na jeho ústech, Ugwuovi to připadalo jako věčnost. Představoval si, jak pánovy koňakem nařazené sliny dorážejí na její prsty. Najednou při zametání rozbitého skla ztuhl. Kéž by pán jen tak neseděl a nekroutil hlavou, jako by to všechno byla velká legrace.

Slečna Adebayová potom Ugwua děsila a začala mu stále víc připadat jako upírka se staženou tváří a zamračeným vzezřením ve vzorovaných šatech, jež jí vlají kolem těla jako křídla. Ugwu jí podával pití jako poslední a marnil dlouhé minuty otíráním svých rukou do utěrky, než jí otevřel dveře a pustil ji dovnitř.

Tížilo ho, že se chce provdat za pána, uvést do domu svou jorubsky mluvící služku, zničit jeho bylinkovou zahrádku a nařizovat mu, co má či nemá vařit. Pak slyšel rozhovor pána s Okeomou.

„Dnes to vypadalo, že se jí nechce domů,“ řekl Okeoma, „vážně s ní nemáš žádné úmysly?“

„Nech těch keců.“

„Kdybys měl, v Londýně by se o tom nikdo nedověděl.“

„Hele, jdi...“

„Vím, že se takhle o ni nezajímáš, ale pro mě je pořád záhadou, co na tobě tyhle ženy vidí.“

Okeoma se rozesmál a Ugwuovi se ulevilo. Nepřál si, aby slečna Adebayová — nebo nějaká jiná žena — přišla narušovat a bořit jejich život. Občas večer, když hosté odešli brzo, sedával na podlaze obývacího pokoje a poslouchal, jak pán hovoří. Pán většinou mluvil o věcech, kterým Ugwu nerozumí, jako by vlivem koňaku zapomínal, že Ugwu není jedním z hostů. Ale to nevadilo. Ugwu nepotřeboval nic víc než jeho hluboký hlas, zpěvnost igboštinou nasáklé angličtiny a lesk jeho silných brýlí.

Když už sloužil čtyři měsíce, pán mu řekl: „Na víkend přijede výjimečná žena. Velmi výjimečná. Postarej se, ať je všude čisto. Jídlo objednáš v klubu.“

„Ale, pane, já vařit umím,“ pronesl Ugwu se zlou předtuchou.

„Právě se vrátila z Londýna, dobrý muž, a potrpí si na určitou úpravu rýže. Myslím tím restovanou. Nejsem si jistý, že bys uvařil něco vhodného.“ Pán se obrátil a chtěl odejít.

„Uvařil bych, pane,“ rychle dodal Ugwu, ačkoli netušil, co je restovaná rýže. „Nechte mě udělat rýži a vy v klubu seženete kuře!“

„Mazané vyjednávání,“ prohlásil pán anglicky. „Tak dobrá, rýži uděláš ty.“

„Ano, pane,“ řekl Ugwu. Potom uklidil pokoje a vydrhl záchod jako vždy, ale pán ho prohlédl a tvrdil, že není dost čistý. Šel ven, koupil další balení čistícího prášku a příkře se Ugwu zptal, proč nevyčistil spáry mezi kachlíky. Ugwu je začal mýt

znovu a drhl je tak, až mu po tvářích stékal pot a bolela ho ruka. A v sobotu vařil celý naštvaný. Dřív přece pán proti jeho práci neměl žádné námitky. To všechno ta ženská, ta je tím vinna, že si pán myslí, že Ugwu pro ni ani dost dobře neuvaří. No ovšem, právě se vrátila z Londýna.

Když zazvonil zvonek u dveří, Ugwu si pro sebe brblal, že se přece kvůli té babě nepřetrhne. Slyšel pánův náhle tak dětsky vzrušený hlas, po němž následovalo dlouhé ticho. Představoval si, jak se objímají a jak se její ošklivé tělo lepí na pánovo. A pak se ozvala ona. Zůstal jako omráčený. Předtím se domníval, že na pánovu angličtinu nikdo nemá, ani profesor Ezeka, jehož angličtinu skoro není slyšet, ani Okeoma, který anglicky hovoří se stejnými kadencemi a pauzami, jako by mluvil igbosky, ani Patel a jeho nemelodická řeč. Ani bílý profesor Lehman, kterému se slova tlačila ven nosem, nedosahoval pánovy úrovně. Pánova angličtina byla hudba, ale to, co teď Ugwu slyší od té ženy, je kouzelné. Je to báječný, skvostný jazyk, takový, jaký slychal v pánově rádiu, linoucí se s ukázněnou přesností. Připomínal mu krájení jamu právě nabroušeným nožem, samozřejmou dokonalost každého plátku.

„Ugwu!“ zvolal pán. „Přines kolu!“

Ugwu vešel do obývacího pokoje. Voněla po kokosu. Mumlavě jí popřál dobré odpoledne a klopil oči k podlaze.

„Jak se vede?“ zeptala se.

„Dobře, madam.“ Ještě se na ni nepodíval. Když otvíral lahev, zasmála se něčemu, co řekl pán. Ugwu už jí málem naléval vychlazenou kolu do sklenice, když se dotkla jeho ruky a řekla: „To je dobré, nech to být.“

Ruku měla trochu vlhkou. „Ano, madam.“

„Tvůj pán mi vyprávěl, jak dobře se o něj staráš, Ugwu,“ řekla. Její igboská slova zněla měkčeji než její angličtina, byl zklamaný tím, jak lehce je vyslovila. Byl by rád, kdyby v igboštině zadrhovala. Nečekal, že tak dokonalou angličtinu spojí se stejně dokonalou igboštinou.

„Ano, madam,“ zamumlal s očima stále upřenýma k zemi.

„Cos nám navařil, dobrý muži?“ zeptal se pán, jako by to nevěděl. Znělo to otravně bodře.

„Podám to hned, pane,“ odpověděl anglicky, ale okamžitě cítil, že raději měl říct *hned to budu podávat*, protože to lépe zní, protože by to na ni udělalo lepší dojem. Po prostření stolu se snažil do obývacího pokoje už nezírat, třebaže k němu doléhal její smích a pánův hlas s tím svým novým, dráždivým zbarvením.

Nakonec se na ni podíval, až když i s pánem seděla u stolu. Má oválnou tvář, hladkou jako vajíčko, sytého odstínu jako zemina zmáčená deštěm, veliké sešikmené oči. Vypadá, jako by se od ní neočekávalo, že bude chodit a mluvit jako všichni ostatní. Měla by být v zaskleném rámečku, jako je ten v pánově pracovně, kde by lidé mohli obdivovat ladné křivky jejího těla, kde by se uchovala bez poskvrnění. Vlasy nosí dlouhé, každá kadeř jí splývá na krk a její konečky se mírně třepí. Ráda se usmívá a zuby jí svítí stejně jako bělmo očí. Ugwu nevěděl, jak dlouho tam stojí a kouká, dokud pán nepoznamenal: „Obyčejně to Ugwuovi jde mnohem líp. Dělá fantastické dušené maso.“

„Je to úplně bez chuti. Ovšem je to lepší než špatně ochucené,“ řekla, usmála se na pána a potom se otočila k Ugwuovi: „Ugwu, pak ti ukážu, jak se má správně vařit rýže, bez tolika oleje.“

„Ano, madam,“ špitl Ugwu. Vytvořil něco, co v jeho představách byla restovaná rýže. Osmažil rýži na arašídovém oleji a napůl doufal, že je to ono. Kvapně odešla na toaletu. Teď by však chtěl vykouzlit dokonalý pokrm, šťavnatou zeleninovou rýži nebo své speciální dušené maso s *arigbe*, aby jí předvedl, jak dobře umí vařit. Mytí nádobí odsunul na později, aby se v tekoucí vodě neutopil její hlas. Když jim servíroval čaj, věnoval víc času urovnávání sušenek na talířku, aby tam mohl pobýt a poslouchat ji, dokud pán neřekl: „Už je to v pořádku, dobrý muži.“ Jmenuje se Olanna, ale pán to jméno vyslovil jen jednou. Jinak jí říká *nkem*, moje nejdražší. Bavili se o sporu mezi tradičním hodnostářem sardaunou a premiérem Západní oblasti. Pak se pán zmínil o tom, že čeká, až se ona přestěhuje do Nsukky, což se ostatně stane už za pár týdnů. Ugwu tajil dech

a váhal, jestli to slyšel dobře. Nyní se pán smál a říkal: „Ale bydlet budeme spolu, moje nejdražší, a ten byt na Elias Avenue si můžeš nechat taky.“

Bude se stěhovat do Nsukky, bude bydlet tady v domě. Ugwu odešel ode dveří a zadíval se na hrnec na sporáku. Jeho život se změní. Naučí se vařit restovanou rýží, bude muset používat méně oleje a řídit se jejími příkazy. Zesmutněl, ale jeho smutek nebyl naprostý. Pociťoval i vzrušení a naději, čemuž nijak nerozuměl.

Toho večera pral pánovi prádlo na zadním dvorku u citronovníku. Když od vaničky s mýdlovou vodou zvedl hlavu, uviděl ji, jak stojí u zadních dveří a sleduje ho. Zpočátku si byl jistý, že se mu to jen zdá, poněvadž se mu v představách často zjevovali lidé, na něž nejvíc myslel. Pořád vedl imaginární hovory s Anulíkou, a hned poté, co se v noci dotkl sám sebe, se mu nakrátko zjevovala Nnesinachi se záhadným úsměvem na tváři. Jenže u dveří byla skutečně Olanna. Přicházela k němu přes dvorek. Měla na sobě jenom župánek, a když šla, představil si ji jako žlutý, souměrný a zralý ořech kešu.

„Madam? Přejete si něco?“ zeptal se. Věděl, že kdyby vztáhl ruku a dotkl se jejího obličej, bylo by to, jako když se dotkne másla, takového, jaké pán vytáhne z papírového obalu a namaže si ho na chleba.

„Trochu ti s tím pomůžu.“ Ukázala na povlak, který právě ždímal. Pomalu povlak, z něhož kapala voda, zvedl. Uchopila ho za druhý konec a poodstoupila. „A teď toč na tuhle stranu,“ řekla.

Kroutil svým koncem vpravo a ona také vpravo a dívali se, jak povlak ztrácí vodu a jak se jim vyždímaný snaží vyklouznout z rukou.

„Děkuji, madam,“ řekl.

Usmála se. Při jejím úsměvu cítil, že roste. „Dívej, ty papáje jsou skoro zralé. *Loketwa*, nezapomeň je otrhat.“

V jejím hlase, v ní bylo cosi uhlazeného. Byla jako kámen, který leží rovnou pod zurčícím pramenem, omývaný po léta

jiskřící vodou. Hledět na ni se podobalo nalezení toho kamene. A přitom člověk ví, že takových je tak málo. Díval se, jak se vrací dovnitř.

O práci pro pána se s nikým dělit nechce, nepřeje si, aby se narušil jejich společný život. Přesto se mu však najednou pomyslením, že by ji už nespátl, zdá nesnesitelné. Později, po večeři, se po špičkách přikradl k pánově ložnici a přitiskl ucho ke dveřím. Hlasitě sténala a vydávala sobě nepodobné zvuky, jež byly neovládané, hrdelní a vyzývavé. Stál tam dlouho, dokud to nedoznělo, a pak se vrátil do svého pokoje.

Olanna kývala hlavou do rytmu západoafrického highlife linoucího se z autorádia. Ruku měla položenou na Odenigbově stehně. Zvedla ji pokaždé, když chtěl radit, a zase ji položila zpátky. Smála se, když ji škádlil, že je Afrodité, která odvádí pozornost. Měla radost, že sedí vedle něho a staženými okénky do auta proudí vzduch promísený s prachem, a přitom zaznívají snivé melodie Rexe Lawsona. On má sice za dvě hodiny přednášku, ale trval na tom, že ji odveze na letiště v Enugu. I když mu to naoko rozmlouvala, je ráda. Ani mu neřekla, že jede moc rychle, když se hnali po úzké vozovce přes Milliken Hill, kde je na jedné straně hluboká rokle a na druhé strmý kopec. A také se raději nedívala na neumělá písmena ručně psaného nápisu u silnice LÍP POZDĚ NEŽ V HROBĚ.

Pocítila zklamání, jakmile zahlédla hladké bílé tvary letadel, jež stoupala vzhůru, když přijížděli k letišti. Zaparkoval pod krytým sloupořadím u vchodu. Auto obklopili nosiči a volali: „Pane, paní, máte zavazadlo?“ Ale Olanna je skoro neslyšela, protože si ji k sobě přivinul.

„Nemůžu se dočkat, moje nejdražší,“ řekl a přitiskl své rty na její. Chutnaly po marmeládě. Chtěla mu taky říct, že se nemůže dočkat, až se odstěhuje do Nsukky. Ale on to stejně dobře ví. V ústech cítila jeho jazyk a mezi nohama se jí rozlévalo nové teplo.

Ozval se klakson a nějaký nosič vykřikl: „Hej, tady se jen nakládá. Jen se tu nakládá!“

Nakonec ji Odenigbo pustil, vyskočil z vozu, aby vyndal zavazadlo z kufru. Odnosl je k přepážce. „Šťastnou cestu,“ řekl.

„Jed' opatrně,“ odvětila.

Dívala se, jak odchází, robustně stavěný muž v khaki šortkách a košili s krátkými rukávy, po vyžehlení hladoučké. S útočnou sebejistotou si vykračoval jako člověk, který nežádá o pokyny, ale je stále přesvědčen, že se nějak prosadí. Když odjel, sklonila hlavu a čichla k sobě. Ráno si energicky pokapala kůži jeho kolínskou Old Spice a neřekla mu o tom, protože by se jí posmíval. Nechápal by pověru, podle níž si odváží aspoň jeho vůni. Jako by aspoň na okamžik mohla ta vůně umlčet její otázky a přiblížit ji k němu, aby měla víc jistoty a méně otazníků.

Obrátila se na muže prodávajícího letenky a na útržek papíru napsala své jméno. „Dobré odpoledne. Prosím jednosměrnou do Lagosu.“

„Ozobia?“ Na mužově tváři, podobané od neštovic, se rozzářil široký úsměv. „Dcera náčelníka Ozobii?“

„Ano.“

„Výborně, madam. Řeknu nosičovi, ať vás uvede do salonku pro VIP.“ Muž se otočil. „Ikenno! Kde je ten pošuk? Ikenno!“

Olanna zavrtěla hlavou a usmála se. „To není potřeba.“ Znovu se povzbudivě usmála, aby dala najevo, že on za to nemůže a že ona salonek nežádá.

Ve veliké hale byla hlava na hlavě. Olanna seděla proti třem malým dětem v ošumělých šatech a sandálech. Neustále se chichotaly, zatímco tatínek na ně hleděl přísně. Jejich babička, stařena se zakyslou vrásčitou tváří, seděla hned vedle Olanny, svírala kabelu a něco si mumlala.

Olanna cítila zatuchlý pach jejího oblečení, které bylo pro dnešní cestu vyhrabáno z prastaré truhly. Jasný hlas oznámil přilet letadla společnosti Nigeria Airways. Tatínek vyskočil a pak se opět posadil.

„Patrně na někoho čekáte,“ oslovila ho Olanna igbosky.

„Ano, madam, *nwanne m*, můj bratr se vrací ze zámoří, kde čtyři roky studoval.“

Owerriské nářečí prozrazoval silný venkovský přízvuk.

„Ach tak,“ řekla Olanna. Chtěla se ho zeptat, odkud se vlastně bratr vrací a co tam studoval, ale nezeptala se. Třeba to ten muž ani sám neví.

Babička se obrátila k Olanně. „V naší vsi je první, kdo letěl za moře, a naši lidé pro něj chystají tanec. Čeká na nás taneční skupina v Ikeduru.“ Hrdým úsměvem odhalila zahnědlé zuby. Měla ještě silnější přízvuk a bylo obtížné rozumět všemu, co povídá. „Ženy u nás mi závidí. Ale je to moje vina, že jejich synové mají prázdnou hlavu a že ten můj získal od bělochů stipendium?“

Ohlásili další přílet a tatínek řekl: „Vida, je to on? Je to on!“

Děti vstaly a tatínek jim nařídil, ať si sednou, a vstal sám. Babička si přitiskla kabelu na břicho. Olanna se dívala, jak letadlo klesá. Dosedlo na plochu, a když začalo rolovat, babička vykřikla a upustila kabelu.

Olannu to zarazilo. „Co je? Co se děje?“

„Mamo!“ ozval se tatínek.

„Proč nezastaví?“ ptala se babička a zoufale se oběma rukama chytala za hlavu. „Bože můj! Taková rána! Co bude s mým synem? To mě, lidi, taháte za nohu nebo co?“

„Mamo, klid, ono zastaví,“ řekla Olanna. „Tohle dělá, když přistává.“ Zvedla kabelu a vložila její stařeckou scvrklou ruku do své. „Zastaví,“ opakovala.

Nepustila ji, dokud letadlo nezastavilo. Babička svou ruku vysunula a mručela cosi o bláznech, co nedovedou dobře stavět letadla. Olanna se dívala, jak rodina pospíchá k příletové bráně. Pár minut nato šla k bráně odletů a často se otáčela dozadu v naději, že zahlédne syna ze zámoří. Ale neviděla ho.

Při jejím letu to házelo. Muž sedící vedle ní jedl hořký ořech kola, hlasitě skřípal zuby, a když se obrátil, aby se s ní dal do hovoru, pomalu se odvracela, až narazila na stěnu letadla.

„Musím vám říct, jste tak krásná,“ pravil.

Usmála se, řekla děkuji a hleděla do novin. Odenigba pobaví, až mu bude o tomhle muži vyprávět. Odenigbo má tak neochvějně sebevědomí, že se vždy vysmívá jejím obdivovatelům. Právě to

ji na něm upoutalo onoho červnového dne předloni v Ibadanu. Byl to takový den v období dešťů, kdy nebe už v poledne zastínilo tmavomodré šero. Zrovna trávila prázdniny doma, kam přiletěla z Anglie. Měla vážnou známost s Mohammedem. Zprvu Odenigba, který před ní stál ve frontě na lístky u univerzitního divadla, nezpozorovala. A kdyby za ní nestál stříbrovlasý běloch a kdyby pokladní nedal tomu bělochovi pokyn, aby postoupil kupředu, nikdy by si Odenigba nevšimla. „Dovolte, abych vás obsloužil, pane,“ řekl pokladní s oním komicky napodobovaným „bělošským“ přízvukem, v němž si libují nevzdělaní lidé.

Olannu to popudilo, ale jen trochu, protože jasně viděla, že fronta i tak postupuje rychle. A proto ji překvapil následný křik muže, který měl na sobě hnědý safari oblek a třímal nějakou knihu — Odenigbo. Prošel dopředu, odvedl bělocha zpátky do fronty a pak vynadal pokladnímu. „Ty zatracený ignorante, vidíš bělocha a hned je pro tebe lepší než tvoji vlastní lidi, co? Musíš se všem tady ve frontě omluvit! Okamžitě!“

Olanna na něj zírala, na klenuté obočí za brýlemi, na jeho mocné tělo. Už tehdy uvažovala, jakou co nejméně bolavou formou se má odpoutat od Mohammeda. Snad by věděla, že Odenigbo je jiný, i kdyby nepromluvil. Mluvil za něj už jeho účes, který mu vytvářel svatozář. Bezpochyby však měl také smysl pro to, chodit pěkně upravený, a nepatřil k lidem, jejichž radikalismus se odráží hlavně v tom, že jsou zanedbaní. Usmála se a řekla: „Výborně!“ To šel zrovna kolem ní. Z její strany to bylo to nejodvážnější, co kdy udělala. Poprvé vyžadovala od muže pozornost. Zastavil a představil se: „Jmenuji se Odenigbo.“

„Já jsem Olanna,“ řekla. Později mu prozradila, že vzduchem proletělo kouzlo. A on se jí přiznal, že v té chvíli ho až rozbolelo ve slabínách, jak po ní toužil.

A když tu touhu nakonec ucítila, užasla úplně nejvíc. Nevěděla, že mužova náruživost může vyřadit paměť a že lze uvíznout tam, kde ona už nebude moct přemýšlet či vzpomínat a nebude schopna ničeho jiného než poddávat se citu. Ani po dvou letech

to neochablo a trvala i její posvátná hrůza z jeho sebejisté výstřednosti a mravního zápalu. Ale bála se, že je tomu tak proto, že svůj vztah upíjeji po malých doušcích. Viděla ho, když přijela domů na prázdniny, psali si a telefonovali. Když se teď vrátila do Nigérie, budou žít spolu. Neuměla si představit, že by jakákoli nejistota trápila jeho. On je přece jistota sama.

Pohlédla z okénka na mračna, na ubíhající kouřovou zmršť, a napadlo ji, jak to s nimi všechno stojí na vodě.

Olanna nechtěla povečeřet se svými rodiči, hlavně proto, že pozvali náčelníka Okonjiho. Ale matka za ní zašla do jejího pokoje a požádala ji, aby se k nim připojila. Nejsou přece denně hostiteli ministra financí. A tahle večere je o to důležitější, že její otec chce získat stavební zakázku. „*Biko*, vezmi si na sebe něco hezkého. Kainene se taky nastrojí,“ dodala matka, jako by zmínka o její sestře-dvořeti tak či onak všechno ospravedlňovala.

Olanna si teď na klíně uhlazovala ubrousek a usmála se na sluhu, který vedle ní kladl talíř s rozpůleným avokádem. Měl na sobě tak naškrobenou bílou uniformu, že kalhoty vypadaly, jako by byly z lepenky.

„Díky, Maxwelle,“ řekla.

„Ano, tetičko,“ zamumlal Maxwell a šel s podnosem dál.

Olanna se rozhlédla kolem stolu. Její rodiče se zaměřili na náčelníka Okonjiho a horlivě přikyvovali, když líčil své nedávné setkání s předsedou vlády Balewou. Kainene zas zkoumala svůj talíř se šibalským výrazem, jako by se avokádu posmívala. Maxwellovi neděkoval nikdo z nich. Olanna by byla ráda, kdyby udělali něco tak jednoduchého a na ty, kdo je obsluhují, pohlíželi jako na lidi. Jednou to navrhla, ale otec řekl, že jim dobře platí. Matka vysvětlila, že děkování by jim dávalo prostor, aby se chovali urážlivě. A Kainene jako obvykle neřekla nic a tvářila se znuděně.

Náčelník Okonji prohlásil: „Už dlouho jsem neokusil tak dobré avokádo.“

„Je z jedné naší plantáže,“ řekla matka, „z té u Asaby.“

„Dám sloužícím pokyn, aby vám jich pár zabalili,“ prohodil otec.

„Znamenitě,“ ozval se náčelník Okonji, „Olanno, doufám, že ti chutná, nebo ne? Dívala ses na něj, jako by kousalo.“ Zasmál se a pak propukl v srdečný řehot, k němuž se rodiče ihned přidali.

„Je dobré,“ Olanna zvedla hlavu. Ve smíchu náčelníka Okonjiho bylo cosi vlhkého. Když jí minulý týden v klubu Ikoyi vrazil do ruky jídelní lístek, jeho úsměv ji znepokojil, neboť se jí zdálo, že pohybem rtů vhání do úst spoustu slin, které by mu mohly začít téct po bradě.

„Doufám, že už jsi přemýšlela, Olanno, o tom, že budeš pracovat s námi na ministerstvu. Potřebujeme prvotřídní mozky, jako je ten tvůj,“ řekl náčelník Okonji.

„Kolik lidí dostane pracovní nabídku osobně od ministra financí?“ otázala se řečnický její matka a úsměv jí rozzářil oválnou tmavou tvář, která byla tak dokonale souměrná, že jí přátelé přezdívali Umění.

Olanna odložila lžici. „Rozhodla jsem se jet do Nsukky. Za čtrnáct dní odlétám.“

Neušlo jí, že otci ztuhly rty. Matce na okamžik zůstala ruka trčet ve vzduchu, jako by ta zpráva byla příliš tragická, než aby mohla pokračovat v sypání soli. „Myslela jsem si, že ses ještě nerozhodla,“ řekla matka.

„Nemůžu příliš dlouho čekat, jinak to nabídnou někomu jinému,“ dodala Olanna.

„Nsukka? Vážně? Rozhodla ses odstěhovat do Nsukky?“ zeptal se jí náčelník Okonji.

„Ano. Podala jsem si žádost o místo asistentky na katedře sociologie a dostala jsem ho,“ odpověděla Olanna. Obvykle ráda jedla avokádo nesolené, ale tohle bylo fádni, skoro hnusné.

„Ach tak. Odjíždíš od nás z Lagosu,“ řekl náčelník Okonji, obličej mu začal měknout a propadat se. Potom se otočil a příliš jásavě oslovil druhou dívku: „A co ty, Kainene?“

Kainene se podívala náčelníkovi Okonjimu přímo do očí pohledem, který byl prázdný, bezvýrazný a téměř nepřátelský.

„Co já?“ obočí se jí zvedlo. „Taky dobře využiju svůj nově získaný titul. Stěhuju se do Port Harcourtu a budu se tam starat o otcovy podniky.“

Olanna si přála, aby měla ještě ona vnuknutí, chvílky, kdy rozeznala, nač Kainene myslí. Když chodily na základní školu, někdy se na sebe podívaly, nic neřekly a jen se smály, protože myslely na stejný vtip. Pochybovala, že Kainene ještě ona vnuknutí má, protože o takových věcech spolu už vůbec nemluví. Nemluví spolu už o ničem.

„Tak Kainene povede cementárnu?“ obrátil se náčelník Okonji na jejího otce.

„Bude na východě řídit všechno, továrny i naše nové ropné projekty. Odjakživa se skvěle vyzná v podnikání.“

„Kdo říká, že mít dvě dcery přináší ztráty, ten lže,“ prohlásil náčelník Okonji.

„Kainene není jako syn, ta vydá za dva syny,“ řekl její otec. Pohlédl na Kainene, ale ona se dívala jinam, jako by pýcha v jeho tváři neměla žádný význam. Olanna se rychle věnovala svému talíři, aby si nikdo z nich nevšiml, jak je pozorovala. Talíř byl vkusný a bledě zelený, stejného odstínu jako avokádo.

„Proč o víkendu všichni nezajdete do mého domu, co?“ zeptal se náčelník Okonji. „Třeba jen ochutnat ostrou rybí polévku mého kuchaře. Je z Nembe a s čerstvými rybami si umí poradit.“

„To tedy umí báječně,“ řekl Olannin otec.

„Moc rádi všichni přijdeme, než Olanna odcestuje do Nsuky,“ dodala matka.

Olanna byla natolik podrážděná, až ji z toho pálila kůže. „Přišla bych moc ráda, ale příští víkend tu nebudu.“

„Ty tu nebudeš?“ zeptal se otec. Ráda by věděla, zda se z jejích očí dá vyčíst, jak zoufale se vymlouvá. Také by ji zajímalo, jakým způsobem slíbili rodiče náčelníkovi Okonjimu její povolenost výměnou za smlouvu. Domluvili to s ním výslovně, nebo to jen vyznělo z náznaků?

„Naplánovala jsem si cestu do Kana ke strýčkovi Mbaezimu, jeho rodině a také k Mohammedovi,“ řekla.

Otec bodl do svého avokáda. „Aha.“

Olanna usrkla vody a neřekla nic.

Po večeri se přesunuli na skleničku likéru na balkon. Olanna měla tento večerní rituál v oblibě. Často by ráda nechala rodiče a hosty u pití a postála by u zábradlí, hleděla na vysoké lampy osvětlující cestičky pod sebou a zářící tak jasně, že bazén vypadá jako ze stříbra a červeně a růžová ibišků i bugenvilejí dostávají žhnoucí patinu. Odenigbo ji v Lagosu navštívil poprvé a naposledy, tehdy tu spolu stáli a dívali se na bazén. Odenigbo odhodil zátku od lahve a sledoval, jak se ve vodě potápí. Vypil hodně koňaku a zvýšil hlas, když Olannin otec řekl, že univerzita v Nsukce je pitomý nápad, že Nigérie není na domorodou univerzitu připravená a že je šílenství dostávat podporu od nějaké americké univerzity, a ne od některé opravdové, britské. Olanna si myslela, že si Odenigbo uvědomí, že ho otec chce jen dopálit a dát mu najevo, že před nějakým docentem ze Nsukky nepadne na zadek. Domnívala se, že se přes ta slova přenese. Ale Odenigbo křičel stále víc a tvrdil, že Nsukka se osvobodila od koloniálního ducha. Skoro pořád na něj mrkala, ať přestane, ale na verandě bylo šero, takže to asi nepozoroval. Nakonec zazvonil telefon a výměna názorů musela skončit. V očích rodičů četla nevrlý respekt, to se musí nechat, což jim ovšem nezabránilo, aby jí přece jen řekli, že Odenigbo je blázen a nehodí se k ní, že je to jeden z těch horkokrevných akademiků, co mluví a mluví, až každého rozbolí hlava, a nikdo vůbec nerozumí tomu, co říká.

„Tak studená noc,“ prohodil za ní náčelník Okonji. Olanna se obrátila. Neuvědomila si, že rodiče i Kainene zašli dovnitř.

„Ano,“ řekla.

Náčelník Okonji stál před ní. Límec splývavého roucha měl vyšívaný zlatou nití. Hleděla mu na krk vsazený do tučných faldů a představovala si, jak se jimi při koupání prohrabuje.

„A co zítra? V hotelu Ikoyi je koktejl,“ navrhl. „Chci, abyste se všichni sešli s některými emigranty, kteří přiletěli z ciziny. Hledají pozemky a já můžu zařídit, aby si je koupili od tvého otce pětkrát až šestkrát draž.“

„Zítra pojedu na dobročinný zájezd, pořádaný farností svatého Vincenta.“

Náčelník Okonji přistoupil blíž. „Nemůžu tě dostat z hlavy,“ řekl a kolem jejího obličeje se rozprostřel alkoholový opar.

„Nemám zájem, náčelníku.“

„Nemůžu tě dostat z hlavy,“ opakoval. „Koukej, nemusíš pracovat na ministerstvu. Můžu tě jmenovat do rady, do jakékoli rady, kterou si vybereš, a zařídím ti byt, kde budeš chtít.“ Přitiskl ji k sobě a Olanna chvíli nedělala nic, jen trpně nechala tělo v jeho blízkosti. Byla zvyklá na to, že se na ni vrhají muži, kteří se pohybují v prostředí prosyceném voňavkou a mohou si dovolit ji vlastnit, protože jsou mocní a protože jim připadá krásná. Pak ho odstrčila a rázem pocítila jakousi nevolnost, když se jí ruce zabořily do jeho měkké hrudi. „Nechte toho, náčelníku.“

Měl zavřené oči. „Miluji tě, věř mi, opravdu tě miluji.“

Vyklouzla z jeho objetí a vstoupila do domu. Z obývacího pokoje bylo slyšet hlasy rodičů. Zastavila se, aby přivoněla k vadnoucím květinám ve váze na postranním stolku u schodiště, i když věděla, že už vonět nebudou.

Potom šla po schodech nahoru. Její pokoj jí připadal cizí: teplé odstíny dřeva, žlutohnědý nábytek, burgundský koveral, který jí hladí nohy, prostornost, jež vedla Kainene k tomu, aby jejich pokojíkům říkala *byty*. Na posteli jí dosud ležel časopis *Lagos Life*. Vzala ho do ruky a na straně pět se podívala na fotografii, na níž je s matkou. Tváří se blahosklonně a spokojeně na koktejlu pořádaném britským vysokým komisařem. Matka ji při fotografově příchodu přitáhla do záběru. Když potom spustil blesk, Olanna šla za fotografem a prosila ho, aby fotku neotiskl. Hleděl na ni divně a ona si uvědomila, jak hloupé je ho o to prosit. On samozřejmě nikdy nepochopí, jak ji trápí, že se podílí na pozlátku života svých rodičů.

Četla si v posteli, když matka zaklepala na dveře a vešla.

„Ach, ty si čteš,“ řekla matka. V ruce držela stočenou látku. „Náčelník právě odjel. Řekl, že tě mám pozdravovat.“

Olanně se chtělo položit otázku, jestli mu ji slíbili, ale věděla, že se na to nikdy nezeptá. „Co je to za látku?“

„Než náčelník odjel, poslal řidiče, aby to přinesl z auta. Jsou to nejnovější krajky z Evropy. Vidíš, moc pěkné, *i fukwa*?“

Olanna promnula látku mezi prsty. „Ano, moc pěkné.“

„Viděla jsi, co měl dnes na sobě? Originál! *Ezigbo!*“ Matka se posadila vedle ní. „A víš, že se říká, že si nikdy nebere stejné šaty dvakrát? Jakmile je svlékne, dá je sloužícím!“

Olanna si představila, jak jsou skříňné jeho chudých sluhů nepatříčně přecpány krajkami. Určitě jim nedává vysoký měsíční plat, a tak mají aspoň odložené kaftany a *agbady*, které si na sebe v životě nevezmou. Už ji to unavuje. Hovory s matkou ji unavují.

„Tak co budeš chtít, děvče? Ušiji tobě i Kainene dlouhou sukni s halenkou.“

„Nedělej si starosti, mami, ušij si něco pro sebe. Ve Nsukce takovou parádu moc často nosit nebudu.“

Matka prstem přejela po skřínce u postele. „Ta hloupá služka tu pořádně neutírá prach. Zač si myslí, že ji platím, pro zábavu?“

Olanna odložila knihu. Matka chtěla něco říct. Tak to totiž bývá, promluvy zahazuje strnulým úsměvem a obřadným gestem. „A jak se má Odenigbo?“

„Dobře.“

Matka vzdychla takovým přehnaným způsobem, který má dávat najevo, že si přeje, aby Olanna přišla k rozumu. „S tím stěhováním do Nsukky sis to rozmyslela? Dobře rozmyslela?“

„Ničím jsem si nikdy nebyla tak jistá.“

„Ale budeš tam mít pohodlí?“ Matka dořekla *pohodlí* a lehce se přitom zachvěla. Olanna se málem usmála, protože matka měla na mysli Odenigboův *prostý* univerzitní dům, jeho prosté pokoje, prostý nábytek a podlahy bez kobereců.

„Bude mi tam fajn,“ řekla Olanna.

„Pracovat můžeš tady v Lagosu a o víkendech za ním můžeš jezdit.“

„Nechci pracovat v Lagosu, chci pracovat na univerzitě a chci s ním žít.“

Matka se na ni zadívala o chvíličku déle, pak vstala a řekla: „Dobrou noc, dcero.“ Pronesla to slabým a sklíčeným hlasem.

Olanna zírala na dveře. Zvykla si na matčin nesouhlas, který ostatně provázal většinu jejích důležitých rozhodnutí. Třeba když se raději nechala na dva týdny vyloučit, než aby se omluvila učitelce ve škole Heathgrove za kritiku, že ve výkladu o britském panství jsou rozpory, nebo když vstoupila do Studentského hnutí za nezávislost v Ibadanu, nebo když řekla, že se neprovdá za syna Igweho Okagbuea a potom ani za syna náčelníka Okara. Pokaždé to v ní vzbudilo chuť se omluvit nebo to nějak matce vynahradit.

Když zaťukala Kainene, Olanna už skoro spala. „Tak co, roztáhneš tomu slonovi nohy výměnou za smlouvu pro tátu?“ zeptala se jí Kainene.

Olanna se udiveně posadila. Nevzpomínala si, kdy Kainene do jejího pokoje vešla naposledy.

„Táta mě doslova vytáhl z verandy, abys zůstala sama s tím *dobrým* panem ministrem,“ pokračovala Kainene. „Tak co, dá tátovi tu smlouvu?“

„Nic neříkal, ale i když nic nedostane, táta mu tak jako tak dá deset procent.“

„Deset procent je běžných, a tak se všimné vždycky hodí. Ostatní uchazeči nejspíš nemají *krásnou* dceru,“ Kainene to slovo protahovala, až znělo vlezle *krá — á — snou*. V hedvábných šatech, převázaných kolem útlého pasu, listovala v časopisu *Lagos Life*. „Když jsi ošklivá dcera, máš výhodu v tom, že tě nikdo nepoužívá jako sexuální návnadu.“

„Nepoužívají mě jako sexuální návnadu.“

Kainene neodpověděla a chvíli se zřejmě soustředila na vytištěný článek. Potom zvedla hlavu. „Richard taky letí do Nsukky. Dostal grant a bude tam psát knihu.“

„Bezvadné. Takže ty taky budeš bývat v Nsukce?“

Kainene se vyhnula odpovědi. „Richard v Nsukce nikoho nezná, a tak ho třeba můžeš seznámit se svým revolucionářským milencem.“

Olanna se usmála. *Revolucionářský milenec*. Kainene dovede ale říkat věci s vážnou tváří! „Seznámím je,“ řekla. Nikdy neměla ráda Kaineniny přátele a nikdy se jí nelíbilo, že v Anglii Kainene randí s tolika bělochy. Šla jí na nervy jejich maskovaná blahosklonnost a falešná uznanost. Ale když Kainene přivedla na večeri Richarda Churchilla, nezareagovala tak podrážděně. Asi proto, že on v sobě nemá tu známou nadřazenost Angličanů, kteří si myslí, že rozumějí Afričanům lépe než Afričané sami sobě. Naopak Richard je spíš mile nejistý, skoro plachý. Je to možná tím, že ho rodiče zanedbávali, a on teď nezná nikoho, koho by stálo za to znát.

„Myslím, že Richardovi se bude Odenigbův dům líbit,“ řekla Olanna. „Večery bývají jako nějaký politický klub. Zpočátku zval jen Afričany, protože univerzita je plná cizinců, a on si přál, aby Afričané měli příležitost navzájem se stýkat. Nejdřív to bylo bezplatné, ale teď všechny žádá, aby přispívali finančně. Každý týden kupuje pití a oni se u něho denně scházejí...“ Olanna se odmlčela. Kainene na ni hleděla, jako by byla ze dřeva, jako by porušila nevyslovené pravidlo a pokoušela se zatáhnout ji do planého žvanění.

Kainene zamířila ke dveřím. „Kdy jedeš do Kana?“

„Zítra.“ Olanna si přála, aby tam Kainene zůstala, seděla na posteli, držela na klíně polštář, vykládala si s ní a smála se do noci.

„Tak šťastnou cestu, *jee ofuma*. A pozdravuj strýce, tetu a Arize.“

„Budu,“ řekla Olanna, ale Kainene už za sebou zavřela dveře a byla pryč. Olanna slyšela její kroky na kobercích v chodbě. Ted jsou tedy zase zpátky z Anglie, bydlí opět ve stejném domě. A Olanna si uvědomuje, jak se jedna druhé odcizily. Kainene byla odjakživa zakřiknuté dítě, když dospívala, byla mrzutá a leckdy zatrpklá, protože se rodičům nesnažila dělat radost. Nechávala totiž tuto povinnost na Olanně. Přesto si však byly blízké, byly kamarádky. Zajímalo by ji, kdy se to všechno změnilo. Určitě ještě před odletem do Anglie, protože ani v Londýně neměly stejné přátele. Asi k tomu došlo, když chodily na střední školu

Heathgrove. Možná i dřív. Vlastně se nic nestalo, nijak vážně se nepohádaly ani nepopraly. Spíš se prostě začaly vzájemně odcizovat. A sblížování se jim pak nedařilo, protože Kainene pevně zakotvila kdesi daleko.

Olanna se rozhodla, že do Kana nepoleťtí. Ráda sedí ve vlaku u okénka a dívá se, jak hustý les ubíhá dozadu, jak se objevují travnaté roviny, jak se krávy ohání ocasy, když je ženou polonazí kočovníci. Když přijela do Kana, opět ji zarazilo, jak se to tam liší od Lagosu, od Nsukky, od jejího domovského města Ummunachi, jak je Sever celkově odlišný od Jihu. Písek je na Severu jemný, šedý a sežehlý sluncem, jiný než zdupaná černá hlína doma. Severní aleje stromů jsou všední a postrádají bujnou zeleň, jež raší a stíní cestu do Ummunachi. Severem se táhnou kilometry nekonečné roviny, která láká oči, aby se zahleděly o kousek dál, až se zdá, že se tam potkají s bílou a stříbrnou oblohou.

Od nádraží jela taxíkem a řekla řidiči, ať nejdřív zastaví na tržišti, kde pozdraví strýce Mbaeziho.

V úzkých uličkách tržiště kličkovala mezi malými chlapci, kteří na hlavách nosí objemný náklad. Ženské smlouvají, trhovci pokřikují. Z hudebnin hlučně zní rytmy highlife. Trochu zpomalila, aby si zabroukala „Taxikáře“ Bobbyho Bensona, a pak už spěchala ke strýcovu stánku. Jeho regály zaplňovala vědra a jiné potřeby pro domácnost.

„*Omalicha!*“ zvolal, když ji uviděl. Tak říkal i její matce — Krasavice. „Myslím na tebe. Věděl jsem, že brzo přijedeš.“

„Dobré odpoledne, strýčku.“

Objali se. Olanna mu položila hlavu na rameno. Čpěl potem, tržištěm pod širým nebem a zbožím vyrovnaným na zaprášených dřevěných regálech.

Člověk si sotva dokázal představit, že strýc Mbaezi a její matka spolu vyrůstali jako bratr a sestra. Nejen proto, že ve strýcově obličejí se světlejší pletí nebylo nic z matčiny krásy, ale i proto, že působil tak zemitě. Olanna si někdy kladla otázku, zda by ho měla tolik ráda, kdyby se od její matky tak moc nelišil.

Pokaždé když přijela na návštěvu, strýc Mbaezi s ní sedával po večeri na dvoře a sděloval jí, co je v rodině nového. Neprovdaná bratrancova dcera je těhotná. Strýc chce, aby k nim přijela pobýt a vyhnula se tak škodolibosti vesničanů. Tady v Kanu zemřel synovec a strýc hledá nejlepší způsob, jak dopravit jeho mrtvolu domů. Nebo jí vykládal o politice: jak se organizuje, protestuje a o čem debatuje Igboský svaz. Schůze se konají na jeho dvoře. Olanna se jich několika zúčastnila a dosud si pamatuje na jednání, při němž se rozzlobení muži a ženy bavili o tom, jak školy tady na Severu nechťejí přijímat igboské děti. Strýc Mbaezi vstal a dupl nohou: „*Ndi be anyi!* Moji lidi! My si postavíme svou vlastní školu! Sbírejme peníze a postavme si vlastní školu!“ Po jeho slovech se Olanna přidala k souhlasnému potlesku a volání: „Skvěle řečeno! Tak to má být!“ Měla však obavy, že výstavba školy bude obtížná. Snad je praktičtější snažit se Seveřany přesvědčit, ať přijímají igboské děti.

Nyní, po několika letech, jel její taxík po Airport Road kolem gymnázia Igboského svazu. Byla právě přestávka a na školním dvoře bylo plno dětí. Chlapci hráli kopanou v různých týmech na stejném hřišti a vzduchem lítalo mnoho míčů. Olanně nebylo jasné, jak rozeznají, čím je který míč. Blíže u cesty hrály skupiny dívek *oga* a *swell* a tleskaly do taktu, když skákaly nejdřív na jedné a potom na druhé noze. Taxík ještě ani nestačil zastavit a zaparkovat před obecním střediskem Sabon Gari a Olanna už viděla tetu Ifeku, jak sedí u silnice u svého kiosku. Teta Ifeka si otřela ruce do vybledlých šatů a objala Olannu, pak udělala krok dozadu, aby si ji prohlédla, a zase ji objala. „Naše Olanna!“

„Teto, *kedu*, jak se máš?“

„Jak tě vidím, tak mi je hned líp.“

„Arize se ještě nevrátila z kurzu šití?“

„Každou chvíli bude zpátky.“

„Jakpak se má? *O na-agakwa?* Jak jí to šití jde?“

„V domě máme plno jejích stříhů.“

„A co *Odinchezo* a *Ekene*?“

„Jsou pryč. Minulý týden tu byli a ptali se na tebe.“

„A jak si vedou v Maiduguri? Daří se jim v obchodě?“

„Neříkali, že by umírali hlady,“ prohodila teta Ifeka a lehce pokrčila rameny. Olanna se jí zadívala do prosté tváře a s pocitem viny si pomyslela, že by ji chtěla za matku. Stejně je teta Ifeka jako jejich matka, protože ona i Kainene sály mléko z jejích prsou, když brzy po porodu matka nemohla kojit. Kainene říkala, že matčina prsa vůbec nevyschla, ale že matka dala děti kojit tetě, aby zachránila svá vlastní nadra před povadnutím.

„Pojď, *ada anyi*,“ řekla teta Ifeka, „půjdem dovnitř.“ Stáhla dřevěné okenice kiosku, přikryla úhledně vyložené krabičky zápalek, žvýkaček, sladkostí, cigaret a prostředků odpuzujících hmyz, vzala Olannino zavazadlo a vešla jako první do dvora. Úzký domek nebyl natřený. Různě rozvěšené oblečení bylo celé ztuhlé, jak ho vysušilo odpolední slunce. Pod stromem *kuka* byly naskládány staré pneumatiky, s kterými si hrají děti. Olanna věděla, že jakmile se děti vrátí ze školy, dvorek záhy ožije. Rodiny nechají otevřené dveře a na verandě i v kuchyni se rozproudí hovor. Rodina strýce Mbaezihy obývá dvě místnosti. V té první se na noc odsunou stranou ošoupané pohovky, aby bylo více místa pro rohože. Olanna vybalovala věci, které přivezla — chleba, boty, smetanu v lahvích. Teta Ifeka ji přitom pozorovala s rukama za zády a říkala: „Ty potřebuješ někoho k sobě, ty potřebuješ někoho k sobě.“

Za chvíli přišla domů Arize. Olanna se pořádně zapřela, aby stála tak pevně, že ji Arizino radostné objetí nepovalí na zem.

„Sestřičko! Mělas dát vědět, že přijedeš! Aspoň bychom líp zametly dvorek! Ach, sestřičko. *Aru amaka gi!* Ty vypadáš ohromně. A máš co povídat, že?“

Arize se smála a její buclaté tělo i zaoblené paže se při tom třásly. Olanna ji k sobě přivinula. Cítila, že je všechno, jak má být a jak by být mělo, a že i kdyby se někdy rozdělily, nakonec se k sobě vrátí. Proto taky do Kana přijela, pro tu klidnou jistotu. Jakmile oči tety Ifeky začaly těkat po dvoře, Olanna věděla, že hledá vhodné kuře. Při její návštěvě teta Ifeka vždycky nějaké zabije, i kdyby to mělo být její poslední. Drůbež se po dvorku